

Literatura

Zbranek, H. 2021: *Pouzďřany zámek – zjišťovací sondy*. Rkp. nálezo-
vé zprávy, č. j. MTX202200327 [cit. 2022-11-04]. Uloženo: Archiv
nálezo-
vých zpráv Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i.
Dostupné také z: Digitální archiv Archeologické mapy České
republiky <https://digiarchiv.aiscr.cz/id/M-TX-202200327>.

Summary

In the framework of the chateau revitalisation project in Pouzďřany (Břeclav District), several test pits were excavated in 2021 in the area of the chateau wings, courtyard and gardens (Fig. 75). The foundations of the former chateau wings (western, southern and part of the northern), brick treatment of the courtyard and brick floor of the colonnade along the former southern wing (Fig. 76, 77) were examined. In the garden west of the chateau, a part of the raceway and the structure of the probable enclosing wall (also documented north of the chateau) were recorded (Fig. 78, 79).

Hynek Zbranek

Prušánky (okr. Hodonín)

„Podsedky“

Středohradištní období (RS3). Sídliště. Plošný odkryv. Záchranný výzkum. Uložení nálezu: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Lokalizace: WGS-84: 48.8328975N, 16.9615986E; 48.8330653N, 16.9623597E; 48.8286811N, 16.9604611E; 48.8287050N, 16.9609697E

V létě 2021 proběhl předstihový záchranný výzkum polykulturního sídliště v trati „Podsedky“ v rámci stavby plynovodu Moravia (úsek I-05). Primárně byl výzkum akcí Archaia Brno, ovšem po vzájemné dohodě se mikulčickém pracoviště Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i., ujal výzkumu všech raně středověkých objektů, které ve sledovaném úseku početně dominovaly nad objekty pravěkými.

Lokalita nacházející se západně od severozápadního okraje obce podél silnice z Prušánek na Moravský Žižkov je známa již od 70. let 20. století. Vedle systematického výzkumu dvou raně středověkých pohřebišť s nálezy středohradištního a mladohradištního stáří (Klanica 2006; Mazuch et al. 2017) byla v letech 1984–1985 západně od těchto pohřebišť, ve vzdálenosti jen několika set metrů, odkryta ve dvou oddělených plochách část sídliště z velkomoravského období. Tímto výzkumem bylo zachyceno pět zahluubených chat kúlové i srubové konstrukce se zajímavými detaily (otopná zařízení různých typů, patrně stopy po tkalcovském stavu) a zásobní jámy (dosud podrobněji nepublikováno, souhrnně Hladík et al. 2020). Sídliště se nachází na okraji zóny teoreticky vymezeného ekonomického zázemí mikulčického velkomoravského mocenského centra, které dlouhodobě zkoumá naše mikulčické pracoviště (viz dále).

Předstihový výzkum v roce 2021 tak byl již pátou samostatnou akcí v této poloze (obr. 80). Na mírném táhlém levobřežním svahu řeky Prušánky, na ploše 2 ha ve tvaru dlouhého pásu orientovaného téměř kolmo na výše zmiňovanou silnici (obr. 81), bylo vedle pravěkých objektů odkryto především dalších pět zahluubených chat velkomoravského stáří. Jižně od silnice (plocha A) šlo o tři chaty (obr. 82, 84) a severně (plocha B), překvapivě blízko říčního toku Prušánky (dnes ovšem regulovaného a narovnaného), o další dvě (obr. 83). Nad obrysy těchto dvou zemnic byl registrován příkrov přes metr mocné vrstvy nadorničí. Toto zjištění by mělo být bráno jako varování při teoretických předpokladech o způsobu sídlení s ohledem na vzdálenost od vodních toků. Svahové splachy či říční náplavy značných mocností možná mnohem častěji, než jsme si ochotni připustit, způsobují, že osídlení v blízkosti vodotečí nemusí být opakovaně registrováno při povrchových sběrech. Právě data z povrchových sběrů však tvoří podstatnou část těchto teorií. Vedle obydlí bylo zachyceno celkem devět sídlištních jam různých tvarů, které bylo možno předběžně datovat do raného středověku, z toho patrně 5 obilnic (obr. 82). Zbytek jam je obtížně funkčně určitelných.

Ve všech zemnicích byla odkryta otopná zařízení – kamenné pece, které byly velmi podrobně dokumentovány v několika úrovních. Zjištěné detaily ukazují na způsob jejich výstavby

Obr. 80. Prušánky. Lokalizace výzkumu západně od obce. Autor M. Hladík.

Fig. 80. Prušánky. Location of the site west of the village. Author M. Hladík.

a zajištění funkčnosti (strukturované výmazy dna, fixace kamenné konstrukce v rozích kamennými klínky). V jedné ze zemnic lze dle nálezové situace předpokládat dřevěnou podlahu, registrována byla i místa vstupů do chat (šikmé rampy rušící pravidelný obdélný obrys objektu).

Nalezené artefakty zastupuje v drtivé většině keramika dokazující velkomoravské stáří všech zkoumaných objektů. Kovové nálezy jsou naprostou výjimkou (zlomky stavebních kování). Z každého objektu byly odebrány vzorky na paleobotanickou analýzu, ze zemnic navíc vzorky na analýzu chemickou. Paleozoologický materiál není příliš početný, což je, jak se opakovaně ukazuje, na velkomoravských „vesnických“ sídlišťích obecným jevem.

Dosavadní výzkumy této lokality naznačují, že šlo o poměrně rozlehlé sídliště s řídkou strukturou. Fragmentárnost poznání nám však tuto strukturu a tím i funkční pozici v rámci celého socioekonomického systému zázemí raně středověkých mocenských center dosud nedovolují plně pochopit. Jde o lokalitu, která by si zasloužila budoucí systematický plošný výzkum. Právě otázky vztahu centra a zázemí a socioekonomického obrazu interakce mezi těmito dvěma „světy“ patří k jedněm ze zásadních pilířů našeho současného teoretického výzkumu (Hladík 2020, zde další literatura; Hladík et al. 2021).

Obr. 81. Prušánky. Zkoumaná plocha s vyznačením prostorů (A, B) s velkomoravskými objekty. Autor M. Hladík.

Fig. 81. Prušánky. The site plan with the Great Moravian features highlighted in the excavated areas (A, B). Author M. Hladík.

Literatura

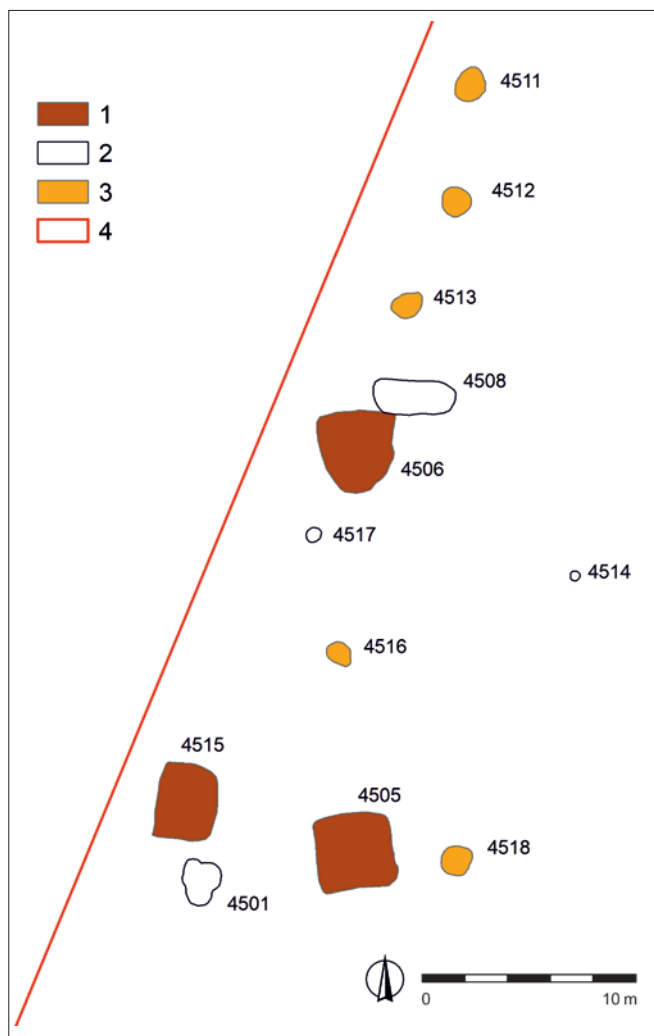
Hladík, M. 2020: *Mikulčice and its Hinterland. An Archaeological Model for Medieval Settlement Patterns on the Middle Course of the Morava River (7th to Mid-13th Centuries)*. East Central and Eastern Europe in the Middle Ages, 450–1450, Volume 61. Leiden, Boston: Brill.

Hladík, M., Mazuch, M., Látková, M. 2021: *Great Moravian Settlement in Mikulčice-Trapíkov and Economic Hinterland of the Power Centre. Rural Economy, Centres and Organisational and Functional Principles of Great Moravia*. Studien zum Burgwall von Mikulčice XIII. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 62. Brno: Czech Academy of Sciences, Institute of Archaeology, Brno.

Hladík, M., Mazuch, M., Poláček, L. 2020: *Zázemí hradiště Mikulčice-Valy v 9. století*. Mikulčice-průvodce V. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

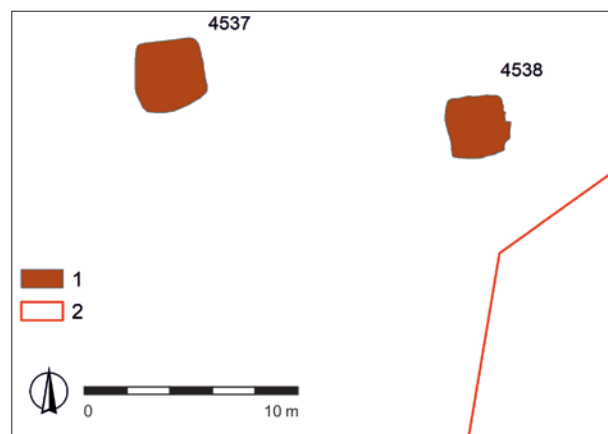
Klanica, Z. 2006: *Nechvalín, Prušánky. Čtyři slovanská pohřebiště. Díl I. Nechvalín, Prušánky. Vier slawische Nekropolen. Teil II. Katalog*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 28. Brno: Archäologisches Institut der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik.

Mazuch, M., Hladík, M., Skopal, R. 2017: *Úpravy hrobových jam a dřevěné konstrukce v hrobech na pohřebištích Velké Moravy (sociální, duchovní a chronologický fenomén)*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 56. Brno: Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.

Obr. 82. Prušánky. Nálezová situace na ploše A. 1 – Zahloubené domy; 2 – sídlištní jámy; 3 – zásobnice; 4 – hranice zkoumané plochy. Autor M. Hladík.

Fig. 82. Prušánky. Archaeological contexts in area A. 1 – Pit houses; 2 – settlement pits; 3 – storage pits; 4 – excavation boundary. Author M. Hladík.

Obr. 83. Prušánky. Nálezová situace na ploše B. 1 – Zahloubené domy; 2 – hranice zkoumané plochy. Autor M. Hladík.

Fig. 83. Prušánky. Archaeological contexts in area B. 1 – Pit houses; 2 – excavation boundary. Author M. Hladík.

Obr. 84. Prušánky. Zahloubený dům (kontext 4515, plocha A). Foto M. Hladík.

Fig. 84. Prušánky. A pit house (context 4515, area A). Photo by M. Hladík.

Summary

Another part of the previously known settlement situated in the hinterland of the Great Moravian power centre Mikulčice-Valy in ‘Podsedky’ field (Prušánky cadastral area, Hodonín District; Fig. 80) was investigated during a rescue excavation in 2021. Five pit houses with interesting interior details and nine settlement pits (five of which were storage pits) were discovered (Fig. 81–84).

Marian Mazuch, Marek Hladík, Michaela Přibyllová

Přerov (okr. Přerov)

Ul. Dvořákova, parc. č. 2559/1.

Mladohradištní období (RS4). Sídliště. Plošný odkryv. Záchraný výzkum. Uložení nálezů: Muzeum Komenského v Přerově, p. o.

Lokalizace: WGS-84: 49.4578800N, 17.4750644E

Na přelomu let 2020 a 2021 realizovali pracovníci Muzea Komenského v Přerově, p. o., záchraný archeologický výzkum v místě nově budovaného parkoviště v severovýchodní části areálu přerovské nemocnice (před objektem interny; obr. 85). Areál

nemocnice se nachází v ulici Dvořákova na levém břehu řeky Bečvy, při východním okraji městské zástavby. Jde o mimořádně exponovanou lokalitu situovanou na staré říční, tzv. Radslavické terase, která o několik metrů nápadně převyšuje prostor říční nivy. Nadmořská výška polohy se pohybuje okolo 220 m.

První archeologické nálezy na lokalitě byly zaznamenány v souvislosti s výstavbou nemocnice v roce 1937, kdy byla nalezena raně středověká nádoba a kostěná brusle. V letech 1964–1965 došlo při úpravě teras v zahrádkářské kolonii pod nemocnicí v trati „Za Kapličkou“ k nálezům zlomků keramiky ze starší doby železné a raného středověku (Jašková 1970, 121–122; Schenk 2001). V závěru roku 2020 proběhla první etapa záchraného archeologického výzkumu v místě budoucího parkoviště před budovou interny, kde byla odkryta část neolitického sídliště z mladšího stupně kultury s lineární keramikou (Schenk 2021).

V roce 2021 se podařilo zachytit rovněž doklady osídlení z doby železné a raného středověku. V nálezovém souboru převažují zlomky na kruhu točené keramiky z mladší doby hradištní (11. století). Barva výpalu keramiky se pohybuje od tmavě šedohnědé po světle červenohnědou. V keramické hmotě některých střepů je patrná výrazná příměs drceného grafitu. Nálezy pocházejí z úrovně kulturní vrstvy obsahující větší množství kamenů, která nasadala na podloží tvořené písčito-jílovitými sedimenty světle žlutohnědého zabarvení. Vedle keramiky byl nalezen rovněž soubor zvířecích kostí. Osídlení z mladší doby hradištní zachycené během archeologického výzkumu v Dvořákově ulici upřesňuje rozsah přerovské raně středověké aglomerace (Procházka et al. 2007, 677).

Literatura

- Jašková, M. 1970: Archeologické nálezy z Přerova. In: L. Hosák, J. Dostál (eds.): *Dějiny města Přerova I*. Přerov: Městský národní výbor, 115–126.
- Procházka, R., Drechsler, A., Schenk, Z. 2007: Raně středověká sídelní aglomerace Přerov (8.–12. století) – současný stav poznání. *Archeologické rozhledy* LVIII(4) 2006, 668–694.
- Schenk, Z. 2001: Přerov (okr. Přerov). *Přehled výzkumů* 42, 180.
- Schenk, Z. 2021: Přerov (okr. Přerov). *Přehled výzkumů* 62(1), 201.

Obr. 85. Přerov. Pohled na zkoumanou plochu od severu. Foto Z. Schenk.

Fig. 85. Přerov. A view of the excavation area from the north. Photo by Z. Schenk.

Summary

In 2020 and 2021, a cultural layer containing early medieval pottery from the Late Hillfort Period was examined during a rescue excavation in Dvořákova Street in Přerov (Přerov District; Fig. 85). The finds are associated with the 11th-century settlement previously detected in ‘Za Kapličkou’ field in 1964–1965.

Zdeněk Schenk